

POTENCIJAL PROSTORA

NARUČITELJICA:

Irena Bekić, voditeljica Galerije Prozori

(...) Zadatak koji ti postavljam proslijeđeni je zadatak. Preuzimam ga od Georgesa Pereca (Georges Perec, *Vrste prostora*) koji ga nudi svojim čitateljima kao vježbu (...).

Slijedeći Irenin zadatak, po uputi Georgesa Pereca i vježbi promatranja koju u svojoj knjizi *Vrste prostora* zadaje čitatelju, izašla sam jednog jutra sredinom veljače 2012. iz metroa na stanici Rue du Bac (...).

POTENCIJAL PROSTORA

11. 5. 2012. u 18 sati, Ekstenzija, MSU

8

25. siječnja 2012.

Dokument: *mail*

Pošiljatelj: Irena Bekić

Primatelj: Amela Frankl

Privitak: narudžba

Draga amela,

evo šaljem ti zadatak. onda kad smo se našle činilo mi se da još ima puno vremena, a kad ono – ah kako poznato! – vrijeme je iscurilo.

šaljem ti zadatak koji sam ti nagovijestila, ali nadopunjen njegovim zagrebačkim parom. nije bit u tome što je kafić u koji te šaljem u parizu, mogao bi biti bilo gdje – ali koristim pereca jer mi je drag tekst i jer je prigodno. Dakle ono što me zanima je energija i potencijal mjesta prezentirani kroz tvoj odgovor na njih.

ako što treba još mejlamo se.

ali nadam se da nisi već otputovala – prije nego se nađemo zbog fotki i cd-a za split pozdrav, i.

Narudžba:

Zadatak koji ti postavljam proslijeđeni je zadatak. Preuzimam ga od Georgesca Pereca (Georges Perec, *Vrste prostora*) koji ga nudi svojim čitateljima kao vježbu.

“S vremena na vrijeme promatrati ulicu, možda malo sustavnije nego obično.

Potruditi se. Ne žuriti se.

Zabilježiti mjesto: terasa kafića blizu raskrižja Ulice Le Bac i

Bulevara Saint-Germain

vrijeme: sedam navečer

nadnevak: 15. svibnja 1973.

vrijeme: lijepo i stabilno”

Pretpostavljam da je mjesto koje je Perec izabrao kolektivno i povijesno bez značenja i da ga je zato i odabrao. No isto tako polazim od pretpostavke da su upravo mjesta na kojima se u nevidljivim pomacima odvija nemarkirana svakodnevica niše pune značenja i potencijala za djelovanje.

Pozivam te da odeš u kafić blizu raskrižja Ulice Le Bac i Bulevara Saint-Germain da istražiš potencijal tog prostora, da u Zagrebu pronađeš prostor koji mu na neki način može biti odgovor te da na osnovi svojih promatranja napraviš rad.

140

FOTO: Amela Frankl

Slijedeći Irenin zadatak, po uputi Georgesca Pereca i vježbi promatranja koju u svojoj knjizi *Vrste prostora* zadaje čitatelju, izašla sam jednog jutra sredinom veljače 2012. iz metroa na stanici Rue du Bac. Hodajući raskrižjem, rutinski sam fotografirala sve ispred sebe, napravila krug i zaustavila se po uputi iz vježbe na terasi obližnjeg bistroa. Pila sam kavu i povremeno gledala polugu za otvaranje vrata, pomislivši kako bi možda i taj detalj mogao biti značajan u pronalaženju potencijala mjesta i rješavanju mog zadatka. Koncentrirano sam promatrala kako vozači gradskih autobusa vješto zaobilaze jedva vidljiv središnji trg René Char ispred terase bistroa. Uočila sam jednog biciklista. Pješake i automobile nisam brojila. Gotovo svi su slijedili gusto i precizno raspoređene prometne znakove. Bilo ih je izrazito mnogo.

141

NARUDŽBA BROJ 8: Potencijal prostora • NAZIV RADA: Potencijal prostora

142

Vratila sam se kući. Moju su pažnju na fotografijama, više od prometne signalizacije koju sam mogla izdignuti na razinu kreativnog potencijala mjesta, privukli slučajni prolaznici koje sam tog jutra zatekla na raskrižju. Tražeći motiv, banalno sam kao pod lupom povećavala snimljeni materijal, kombinirala urbane forme, imenovala anonimna lica, slagala parove, uspostavljala dijalog među njima, smišljala njihove osobne priče...

Pomislila sam tada na Pereca. Pronašla sam njegov portret. Tužan osmijeh autora.

Znala sam odmah da će taj osmijeh biti moj motiv u rješavanju zadatka.

143

Nastavila sam tražiti. Uporno tražim razlog tog tužnog osmijeha. Prikupila sam podatke o Percovoj biografiji i djelima. Listam knjige. Preda mnom su sumorni tekstovi puni osjećaja besmisla i praznine. Čak mi se i naslovi Percovih knjiga čine tužnima i pomalo praznima: *Stvari*, *Moja sjećanja*, *Čovjek koji spava*, *W ili sjećanje na djetinjstvo...* Pronašla sam i pogledala film *Čovjek koji spava*, obuzela me je tuga. Nisam ga mogla gledati do kraja.

U knjizi *W ili uspomena iz djetinjstvo* Percov piše:

Je n'ai pas de souvenir d'enfance. Jusqu'à ma douzième année à peu près, mon histoire tient en quelques lignes : j'ai perdu mon père à quatre ans, ma mère à six ; j'ai passé la guerre dans diverses pensions de Villard-de-Lans. En 1945, la sœur de mon père et son mari m'adoptèrent. Cette absence d'histoire m'a longtemps rassuré : sa sécheresse objective, son évidence apparente, son innocence, me protégeaient, mais de quoi me protégeaient-elles, sinon précisément de mon histoire vécue, de mon histoire réelle, de mon histoire à moi qui, on peut le supposer, n'était ni sèche, ni objective, ni apparemment évidente, ni évidemment innocente. "Je n'ai pas de souvenirs d'enfance" : je posais cette affirmation avec assurance, avec presque une sorte de défi. L'on n'avait pas à m'interroger sur cette question. Elle n'était pas inscrite à mon programme. J'en étais dispensé : une autre histoire, la Grande, l'Histoire avec sa grande hache, avait déjà répondu à ma place : la guerre, les camps.

“Nemam uspomene iz djetinjstva. Sve do negdje dvanaeste godine moja povijest stane u nekoliko redaka: oca sam izgubio u četvrtoj, majku u šestoj godini života; ratno sam doba proveo po raznim internatima Villard-de-Lansa. Godine 1945. posvojili su me očeva sestra i njezin muž. Ta odsutnost povijesti dugo mi je vremena ulijevala spokoj: njezina suha objektivnost, njezina prividna očiglednost i njezina nevinost štatile su me; no od čega su me štatile ako ne upravo od moje proživljene povijesti, moje stvarne povijesti, moje osobne povijesti koja, može se pretpostaviti, nije bila ni suha, ni objektivna, ni naizgled očigledna, a očito ni nevinna. “Nemam uspomene iz djetinjstva”: tu sam tvrdnju iznosio samouvjeren, gotovo kao svojevrsni izazov. O toj me temi nije valjalo ispitivati. To pitanje nije bilo u mojem programu. Bio sam ga oslobođen: jedna druga povijest, ona velika, povijest koja siječe sve pred sobom, već je odgovorila umjesto mene: ratom, logorima.”

Dokument o nestanku Percove majke

Otkrivam da je Percov siročica, siročica Holokausta. Razumijem duboku tugu. Percov je radio kao dokumentarist. Zamišljala sam kako svakodnevno sa strašću preslaguje i klasificira, pravi inventare u kojima tek naizgled nema literarnog mesa, priča i osjećaja, samo golih i suhih podataka, brojki i slova. Ali ne za Percova. Klasificiranje i inventar koristio je kako bi pronašao svoj red i slova koja bi mogla obilježiti njegovu egzistenciju, slično pažljivom slaganju genealoških podataka. Sjećanja sastavljena od krnjih elemenata postala su glavna Percova preokupacija, a vježbe i zadaci poput eha mnogo intimnijeg istraživanja, potrage za mjestom, identitetom kao posljedicom intimne tragedije. Percova tuga.

Sada potpuno drugačije razumijem zadanu vježbu promatranja prostora raskrižja i određivanja njegovih kvaliteta. Razumijem je kao motiv potrage za vlastitim određenjem, kao prividan pokušaj ublažavanja posljedica osobne tragedije, gubitka roditelja: otac ubijen u ratu, majka deportirana u koncentracijski logor Auschwitz. U knjizi Ellis Island pronalazim jasnu potvrdu svojeg razumijevanja odnosa između prostora i identiteta kod Percova:

Ce que moi, Georges Perec, je suis venu questionner ici c'est l'errance, la dispersion, la diaspora. Ellis Island est pour moi le lieu même de l'exil. C'est-à-dire le lieu de l'absence de lieu, le non lieu, le nulle part. C'est en ce sens que ces images me concernent, me fascinent, m'impliquent. Comme si la recherche de mon identité passait par l'appropriation de ce lieu dépotoir où les fonctionnaires harassés baptisaient des Américains à la pelle. Ce qui pour moi se trouve ici, ce ne sont en rien des repères, des racines, des traces mais le contraire quelque chose d'informe, à la limite du dicible, quelque chose que je peux nommer clôture ou scission ou coupure et qui est pour moi très intimement et très confusément lié au fait même d'être juif.

“Ono što sam ja, Georges Perec, došao ovamo propitati jest lutanje, disperzija, dijaspora. Ellis Island za mene je samo mjesto egzila. To znači mjesto odsutnog mjesta, nemjesto, nigdina. U tom me se smislu ove slike tiču, očaravaju me, uključuju. Kao da traganje za vlastitim identitetom podrazumijeva prisvajanje toga mjesta, tog odlagališta na kojemu su iznureni činovnici masovno krstili Amerikance. Ovdje se, po mojemu mišljenju, nipošto ne nalaze orijentiri, korijeni, tragovi, nego, naprotiv, nešto bezoblično, na granici izrecivog, što bih mogao nazvati zatvaranjem ili raskidom ili rezom, a što je za mene veoma intimno i veoma nejasno povezano sa samom činjenicom da sam Židov.”

Željela sam svojim radom dovršiti Perecovu potragu na pariškom raskrižju u Zagrebu.

Vraćam se. Molim majku da posvoji Georgesa Pereca. Razgovaramo dugo i žustro. Moja majka na kraju donosi odluku. Pristaje. Georges Perec konačno pronalazi svoje mjesto u našoj obitelji. Artefakt je te odluke postavljanje fotografske instalacije u MSU-u: portret Pereca, moje majke i mogeg oca. Portret moje obitelji.

